

KAKO SPODBUJATI KOMPETETNTNOST IN SAMOSTOJNOST V ZGODNJEM OBDOBJU RAZVOJA OTROKA:

Zgodnje posredovanje staršev kaže pozitivne učinke in napredek pri učenju otroka in pridobivanju izkušenj. Predšolski otrok potrebuje v neposredni bližini odraslega, ki ga opazuje, mu nudi varno zavetje in po potrebi reagira in se vključi.

1. V prvih mesecih omogočajte dojenčku čutne stimulacije (izogibati se prepravljanju z dražljaji in motečemu hrupu).
2. Ko dojenček nekoliko zraste, ustvarjajte okolje, ki spodbuja učenje (knjige-kartonke, zanimivi predmeti (ni potrebno, da so to drage igrače, tudi vsakodnevni predmeti, ki niso nevarni) in prostor za igro.
3. Odzivajte se na otrokove signale. To dojenčku daje občutek sprejetosti, zaupanja in mu ob tem omogoča, da lažje nadzira samega sebe.
4. Otroku je potrebno omogočiti, da spreminja svet okoli sebe. Ponudimo mu igrače, ki jih lahko stresa, oblikuje, premika... in npr. pomagajte otroku odkriti, da se s pritiskom na kljuko odprejo vrata, s pritiskom na stikalo prižge luč, z odprtjem pipe priteče voda.
5. Otroku mora imeti svobodo za raziskovanje. Naj ne bo ves čas v zibki, v ograjenem prostoru, na stolčku (tam naj bo le kratek čas). Okolje uredite tako, da bo zanj varno in naj raziskuje ob našem budnem očesu.
6. Z otrokom se je potrebno že od vsega začetka pogovarjati. S televizije in radia se ne bo naučil govoriti. V pogovoru poiščite stik z očmi, otrok potrebuje interakcijo z odraslimi.
7. Pri pogovarjanju in igri z otrokom se podredite njegovim interesom, in njegove pozornosti ne preusmerjajte na kaj drugega.
8. Ustvarjajte priložnosti za učenje osnovnih spretnosti (označevanja, primerjanja, nizanja, razvrščanja in opazovanja posledic teh dejanj).
9. Veselite se otrokovih novih spretnosti in mu pomagajte, da jih vadi in razširja. Bodite v otrokovi bližini a se vmešavajte le po potrebi.
10. Že od vsega začetka pripovedujte in berite otroku v toplem, varnem in ljubečem vzdušju. Pripovedovanje, branje in pogovor ob zgodbicah razvijata otrokove predbralne in predpismene sposobnosti.
11. Kazen naj bo zmerna, v okviru nujno potrebnih omejitev (zaradi varnosti in primernosti glede socialne sprejemljivosti). Ne kaznujte in ne zasmehujte normalnih posledic raziskovanja in preizkušanja (kar pa ne pomeni, da ne reagirate).

Predšolsko obdobje je zelo primerno za učenje samostojnosti. Otrok se zelo veliko nauči, če ima zgoraj naštetih pogojev za učenje in predvsem spodbudo, čas in potrpljenje staršev.

Pri navajanju na samostojnost ne gre samo za spodbujanje otroka ampak je potrebno določeno aktivnost (ko je otrok zanj sposoben) od njega zahtevati! Če starši niso zahtevni na določenih področjih, če nimajo časa in potrpljenja, če otroku kupujejo stvari, da mu olajšajo spretnosti (npr. čevlje brez vezalk) ali imajo vtis, da so otroci za določeno aktivnost še premajhni in delajo to namesto otrok, jim onemogočajo samostojnost in pomemben občutek lastne vrednosti. Če smo do otrok pretirano zahtevni ali popustljivi otrok ne razvije sposobnosti pogajanja. Tak otrok ne verjame vase.

Kdaj je otrok najbolj motiviran za samostojno opravilo?

Takrat, ko nekaj naredi sam in »na pol«, takrat se razveseli svoje nove zmožnosti. To je trenutek ali obdobje, ki traja kar nekaj časa, da otrok dejavnost opravi in ponavadi to naredi zelo počasi (potrpežljivost staršev in naglica sta na preizkušnji). **TAKRAT JE ČAS, DA TO OPAZIMO, VZPODBUJAMO IN POHVALIMO** in, če je potrebno mimogrede malo popravimo.

Za osvojeno spretnost, ki jo otrok opravi nevede-avtomatično in lahko rečemo, da je na določenem področju samostojen je potrebno včasih tudi 100x trening iste aktivnosti (to ni čas za obupavanje).

Obdobja, ko je otrok sposoben:

9-12 mesecev:

- sam zaspi, ne da bi ga morali pri tem držati za roke,
- igra se sam tudi v primeru, ko le za kratek čas zapustite prostor,
- zmore jesti s prsti in držati skodelico.

18 mesecev:

- samostojen je pri hranjenju z žlico,
- zna piti iz skodelice in ne poliva preveč,
- brez pomoči lahko pleza po stopnicah navzgor,
- lahko pobere nekaj s tal in pri tem ne zgubi ravnotežja (pravi čas, da ga naučimo pospravljati igračke),
- sam se zmore igrati.

2 leti:

- zna uporabljati zobno krtačko (vendar ga starši umijejo do konca),
- »zrel« je za kahlico, odvajanje od plenice,
- zna si sam obuti nogavice in čevlje (na začetku je potrebno malo mimogrede popraviti),
- zna pritisniti na kljuko in odpreti vrata (to je čas, da nam nekaj prinese iz sosednjega prostora),
- zna odviti pokrov na kozarcu (pazite na varnost),
- zna odpeti in zapeti zadrgo,
- začne se vzporedno igrati – ob vrstnikih, občasno že posodi ali pokaže igračko.

2 leti in pol:

- zna se obleči in sleči hlače, spodnje hlačke in majico (seveda moramo še malo mimogrede popraviti),
- dovolj je stabilen, da lahko nese krhek predmet (gradimo zaupanje, samo prinese ne da se z njim igra).

3 leta:

- zna uporabljati škarje,
- zna voziti tricikel,
- hodi po stopnicah tako, da postavlja eno samo nogo na stopnico,
- skoči z zadnje stopnice,
- večinoma je podnevi suh in sam hodi na stranišče (ali zaprosi, da ga peljemo tja), ne da ga je potrebno spomniti (velika težava je, če otroka pretirano obremenjujemo s spraševanjem ali ga tišči na stranišče, še zlasti kadar smo nekje zunaj doma, tudi na ta način gradimo zaupanje v otroka),

- zmore si sam obleči in sleči preprosta oblačila, ki jih natakne nase, obleče si plašček, še vedno potrebuje pomoč pri zapenjanju, zadrgi, vezalkah ali oprijetem oblačilu),
- obesi obleko na obešalnik (potrebno ga je počakati in pohvaliti),
- odloži in pusti igračko, če se to od njega zahteva,
- sam pospravi svoje igračke (kasneje se jih nauči sortirati),
- nese kozarec s tekočino brez polivanja (prava revolucija v možganih, naj nam prinese kozarec vode, ker smo žejni),
- uporablja vljudnostne fraze: prostim, hvala (Prinesi mi kozarec vode, prosti! Odrasli smo otroku vzor pri tem).

4 leta:

- sam si umije in očisti zobe (še vedno mi dokončamo), se obleče, lepo je in pije iz kozarca,
- uporablja vilico pri hranjenju (včasih še nedosledno, vendar mora imeti možnost, da jo lahko uporabi),
- zna sam pripraviti mizo (naučiti ga avtomatizma, kajti kasneje se bo težko naučil),
- umije si roke in obraz,
- pripravi svojo posteljo,
- pospravi svojo obleko,
- začenja sprejemati preprosta pravila,
- samoiniciativno pozdravlja odrasle (naš vzor),
- samostojno se pripravi za spanje (ga ni potrebno očitno nadzorovati),
- začenja se pogajati (jaz bom to, če boš ti... spretnost pogajanja je v življenju izjemno pomembna),
- spreminja pravila, da bi mu bolj ustrezala,
- rad dela stvari samostojno (»Bom sam!« ne zamudite teh besed),
- raje se igra z drugimi kot sam,
- prepozna okoliščine, ki vodijo v jezo, zadovoljstvo ali žalost (uči se izgovarjanja,

skrivanja, če nismo do otroka dovolj odkriti ali neprimerno reagiramo),

5 let: (pomembno je, da ustvarimo avtomatizem):

- preden prečka cesto pogleda na obe strani (ob našem spremstvu seveda),
- pravilno uporablja pribor,
- oglasi se po telefonu in prenese sporočilo,
- počeše se,
- igra se preproste namizne igre (s tem se uči pravil, potrpežljivosti, zmagovanja,
- izgubljanja; naj ne bo domače pravilo, da mora vedno otrok zmagati. Naučiti se mora
- tudi prenesti poraz!),
- odpravi se spat,
- poskuša si obrisati nos in pihiniti,
- samostojno se obleče od nog do glave,

6 let:

- sam si organizira svojo igro (ima načrt kaj in kako bo naredil),
- zna dokončati delo, ne da bi čakal na pohvalo ali navodila (čeprav pohvala nikoli ne škodi, vendar naj bo realna: »Dobro ti gre!«, ne: »Ti znaš to najbolje!«),
- zna mirno sedeti in zdržati nekaj časa brez neposrednega nadzora,
- zaveže si vezalke (4-5 let, 6 let je skrajna meja),
- sam se okopa, očisti si zobe,
- uporablja nož, namaže si kruh ali si odreže kos (lahko ima še težave z rezanjem mesa ali pizze, vendar mora imeti možnost uporabe noža),
- zna preživeti večji del časa brez staršev in si deliti pozornost z 20 vrstniki v skupini, ter pri tem lepo uspeva (pravi čas, da se vključi na zimovanje, letovanje).

(Povzeto po knjigi Otrokov svet, Diane E. Papalia in drugih avtorjev, Educy, 2003, Ljubljana, stran 147 in po srečanju šole za starše dr. Branka Jurišič: Vzgoja za samostojnost, v vrtcu Ciciban, 19.10.2006)

Pripravili:
vzgojiteljica Helena Kirm
pom. vzgojiteljice Karmen Bradač